

Dálkkádatrievdama ja dán váikkuhusat sámi kultuvrii ja sámiid ruovttuguovlui

Sámi ja dálkkádatrievdama oahpahusa lassimateriála, mii
duvdá oahpahusa. OASSI 6

SÁMI DÁLKKÁDATRÁÐÐI • SÄÄMI ŠONŇÂDÂHRÄÄÐI • SÄÄ'M ÄIMMÕS-SUÅVTÕS
SAAMELAINEN ILMASTONEUVOSTO • SAMISKA KLIMARÅDET • SAAMI CLIMATE COUNCIL

- Materiála lea buvttadan sámi dálkkádatráđđi SAAMI-INDI-prošeakta oahpahussii, skuvlemii ja oppalaš didolašvuoda lasiheami várás ovdamearkka dihte sámi oahpahusa, dálkkádatoahpahusa ja luonddubajásgeassima oassin.
- Materiála gávppálaš atnu lea gildojuvvon.
- Materiála lea almmustuhttojuvvon CC BY 4.0 -liseanssain.
- Dárkkít diedut oahpahusa duvdi materiála ulbmilis ja sisdoalus gávdnojit [mielčuovvu dokumeanttas](#). Mii sávvat, ahte oahpástuvvabehtet dasa ovdal materiála anu.

- Materiála čujuhusráva: Sámi dálkkádatráđđi 2026. Dálkkádatrievdama ja dán váikkuhusat sámi kultuvrii ja sámiid ruovttuguvlui. Materiála, mii duvdá oahpahusa. OASSI 6. Ramádat 6/2026. Sámi dálkkádatráđi almmustuhttimat.
- Oahpahusa duvdi materiála lea válmmastallan mánggadiedalaš bargojoavku, masa leat gullan:
- **Hilppa Gregow** (Dálkediehtaga lágádus), **Tuula Honkonen** (Nuorta-Suoma universiteahtta), **Jouni Jaakkola** (Oulu universitehta ja Dálkediehtaga lágádus), **Suvi Juntunen** (Oulu universitehta), **Gáijot Biera** ja **Vilgon Inggá Ándde Ovllá** (Sámi dálkkádatráđđi), **Terhi Laurila** (Dálkediehtaga lágádus), **Guhtur Biera Jovnna Mauri** ja **Iisku Juhána Inggá Biret Anne Petra Biret** (Sámi dálkkádatráđđi), **Päivi Meriläinen** (Dearvvašvuoda ja buresbirgema lágádus), **Iisku Juhána Juvvá** ja **Heaikka Ovllá Inggá Lemet** (Sámi dálkkádatráđđi), **Vilja Rentto** (Nuorta-Suoma universiteahtta), **Marja Helena Sivonen** (Suoma birasguovddáš), **Ulla Vesteri** (Sámi dálkkádatráđi čállingoddi) ja **Henni Yläne** (Nuorta-Suoma universiteahtta).

Dálkkádatvuoiggalášvuhta

Dálkkádatpolitihkalaš vuoiggalašvuohta lea viggojuvvon buoridit

- Guovddáš dálkkádatvuoiggalaš prinsihpat:
- Oktasaš muhto sierranan ovddasvástádusa prinsihppa:
 - Riikkaidgaskasaš dálkkádatsoahpamušain lea váldojuvvon vuhtii, ahte jábálaš riikkain lea stuorit ovddasvástádus goahcat dálkkádatrievdama go geafit riikkain. Dasa lassin ovdánan riikkain lea ovddasvástádus doarjut ovdánahtti riikkaid daid dálkkádatdoaimmain ruđalaččat ja teknihkalaš doarjagiin.
- Árvvas sirdašumi prinsihppa:
 - Prinsihppa viggá sihkkarastit, ahte dálkkádatdoaimmat ollahuhttojit nu vuoiggalaččat go vejolaš, vuhtii válddedettiin daid joavkkuid ja guovlluid, madda doaimmat sáhttet čuohcit mearihis vuogi mielde.
- Vuoiggalašvuohta buolvadaga rastá
 - Dálá buolvvain lea vuoiggalaš ja morálalaš ovddasvástádus dorvvastit gelbbolaš eallindiliid ja dárbahassii luondduriggodagaid boahhte buolvvaide.

Dálkkádatrievdan buvttada eahpevuoiggalašvuoda 1/2

Dálkkádatrievdan buvttada eahpevuoiggalašvuoda mánnga ládje:

- Vaikko dálkkádatrievdan lea globála albmoneapmi, de dálkkádatrievdama váikkuhusat čuhcet dássitmeahttumit sierra guovlluide ja olmmošjoavkkuide.
- Dálkkádatrievdama váikkuhusat čuhcet dávjá eanet daidda, geain lea unnimus ovddasvástádus dálkkádatrievdamis.
- Dat, geaidda dálkkádatrievdama váikkuhusat čuhcet vuoimmálaččamusat leat dávjá sii, geain leat unnit resurssat vuogáiduvvat earáhuvvan dálkkádahkii.
- Maid dálkkádatrievdama goahcamii dehe vuogáiduvvamii ulbmilin čuozihuvvon politihkkadoaimmat sáhttet buktit mielddis sávrameahtun váikkuhusaid, mat čuhcet dássitmeahttumit sierra guovlluide ja olmmošjoavkkuide. Dálkkádatdoaimmat sáhttet ovdamearkka dihte
 - váttásnuhttit njuolga dihto ealáhusaiguin bargama
 - loktet energiija ja eará atnubuktagiid hattiid
 - lasihit sierra guovlluid eanangeavahandeaddagiid ovdamearkka dihte ođasnuvvi energiija huksema ja ruvkeindustriija mielde

Dálkkádatrievdan buvttada eahpevuoiggalašvuoda 2/2

- Sápmelaččat leat ovdamearka joavkkus, masa dálkkádatrievdama váikkuhusat ja dálkkádatdoaimmat čuhcet eará álbmoga vuoimmálaččabut
 - Árktalaš guovlu lieggana measta njeallje geardde jođáneappot buohtastahtedettiin globála gaskaárvui. Rievdilis dálkkádat váttásnuhtta earret eará boazodoalu doaibmaeavttuid.
 - Maiddái ruoná sirdašumi mielddis buktin ođđa eanangeavahusa deaddagat ollet sámiid ruovttuguvlui ja sáhttet váikkuhit biehtadahkkásit sápmelaččaid ealáhusaide ja kultuvrii. Jagi 2026 Suoma sámiid ruovttuguovllus eai leat ruoná sirdašumi fidnut nappo ovdamearka dihte bieggavuoibmepárkkat. Ruotas ja Norggas leat viidát sápmelaččaid orrun guovlluin ee. bieggavuoibmi.

Sápmelaččaid rievttit ja dálkkádatrievdan

Sápmelaččaid rievttit álgoálbmogin leat mávssolaččat maid dálkkádatrievdama konteavsttas. Dat sáhttet oidnojuvvot unnimusgáibádussan dálkkádatvuoiggalašvuoda dáhkodeamis:

- lešmearridanriekti nappo riekti váikkuhit mearrádusaide, mat gusket alccesii, ja iežas boahtteáigái riekti iežas gillii ja kultuvrii, ml. árbevirolaš ealáhusat
- riekti searvat mearrádusdahkamii

Rivttiid ollahuvvamis leat goitge fuobmájuvvon hástalusat.

Ovdamearkadáhpáhus Fosen Norggas:

- Norgga alimus riekti gávnnašii, ahte bieggavuoibmepárkkaid huksen Fosennjárgii rihkui sápmelaš boazoeaiggádiid rievtti iežaset kultuvrii, daningo bieggavuoibmepárka gehččojuvvui heajudit mearkkašahtti ládje boazodoalu eavttuid.
- Jagi 2021 mearrádusas fuolakeahtta bieggavuoibmerusttegat leat en doaimmas.
- Geahča lasi omd. [dáppe](#).

Maid dálkkádatvuoiggalašvuohta dárkkuha sápmelaččaide?

Suoma dálkkádatláhka vigga ovddidit dálkkádatvuoiggalašvuođa

Globála vuoiggalašvuohta:

- Láhka viggá sihkkarastit, ahte Suopma bargá iežas árvas oasi globála dálkkádatrievdama goahcamis, ovdamearkka dihte nu ahte bidjá dár bahassii gudneángeris dálkkádatulbmiliid.

Meannudanvuoiggalašvuohta:

- Láhka sihkkarastá, ahte doaibmit ja riikkavuložat beaset cealkit iežaset oaivila dálkkádatplánain ja dálkkádatdoaimmain.

Juohkinvuoiggalašvuohta:

- Dálkkádatpolitihka válmastalama oassin, dálkkádatdoaimmaid váikkuhusat galggale árvoštallojuvvot gokčevaš váikkuhusárvoštallama bakte. Ná livččii álkit árvoštallat, mot doaimmat váikkuhit sierra guovlluide ja olmmošjoavkkuide.

Dovddasteaddji vuoiggalašvuohta:

- Dálkkádatlága bakte lea viggojuvvon váldit vuhtii dálkkádatrievdama váikkugusaid sápmelaččaide nu ahte lea ceggejuvvon Sámi dálkkádatráđđi ja sihkkarastimiin Sámediggái sierra rivttiid searvat dálkkádatpolitihka válmastallamii.

Dálkkádataktivisma

- Dálkkádataktivisma dárkkuha doaimma, dego miellačájehemiid, eahpevuoiggalažžan dehe bisttuheapmen muosáhuvvon dálkkádatdoaimmaid guovdu.
- Aktivisma sáhttá čuohcit maid dálkkádatrievdama goahcamii, juos doaimmat adnojuvvojit eahpevuoiggalažžan. Ovdamearkka dihte sápmelaččat leat vuostálastán Norggas ja Ruotas bieggavuoimmi huksema, daningo dat dagaha áru boazodollui. Sáhtát lohkat sámenuoraid aktivismmas [engelasgillii dáppe](#).
- Suomas dálkkádatáhkut ja –ádját dollet okte mánus miellačájáhusa riikkabeivviid ráhpaid nalde ja gáibidit áhpasit dálkkádatdoaimmaid.
- Ruotas Greta Thunberg álggahii jagi 2018 skuvlastreaikka dálkkádaga beales. Maiddái Suomas leat ordnejuvvon dálkkádatstreaikkat.

“Dathan dat dás smiehtaha (ruoná sirdašupmi), Sápmi lea álohii leamaš Suoma bánku. Makkár dat livččii sápmelaččaid haga. Livčče ruvkket ja livččii togaratti, bieggafápmu.” *Sámi árbevirolaš dieđu eaiggát, davviboreála guovlu*

Hárjehala dálkkádatváikkuheami

- Suokkardallehket, man dálkkádatrievdama áššái – dálkkádatrievdama goahcamii dehe dasa vuogáiduvvamii – dii háliidehpet váikkuhit ja mot dasa sáhtta váikkuhit.
- Ášši sáhtta guoskat din luohká, skuvlla, gieldda, siidda dehe vaikko oba Suoma dehe máilmmi!
- Plánejehtet, mot háliidehpet váikkuhit. Sáhttibehtet ovdamearkka dihte plánat miellačájáhusgalbbaid, čállit oaivilčállošiid, ráhkadit birasdáiddaduoji dehe plakáhta!
- Sáhttibehtet iežaideattet hálu mielde sáddet kampánja ovddas guvlui – ovdamearkka dihte skuvlla ohppiid lihttui/stivrii dehe mearrideddjiide.

Bargobihtát

- 33. Man lágán livččii vuoiggalaš dálkkádatpolitihkka?
- 34. Leatgo fuomášan dálkkádatrievdama dehe dasa vuogáiduvvama dagahan eahpevuoiggalašvuoda iežat dehe servošat eallimis? Mot dilli sáhtálii divvojuvvot?
- 35. Govahala dili, mas servošat guvlui plánejuvvo viiddes bieggavuoibmahuksen. Makkár dálkkádatvuoiggalašvuoda gažaldagat fidnui sáhttet laktásit? Galggaliigo fidnu suvvojuvvot? Ákkastala iežat oainnu!

Gáldut ja lassidiedut:

- Jaakkola, J. ym.: Dálkkádatpolitiikka vuoiggalašvuohta eamiálbmot sápmelaččaid dáfus, Suoma dálkkádatpanela publikašuvnnat3/2023, <https://ilmastopaneeli.fi/ilmastopolitiikan-oikeudenmukaisuus/>
- Kivimaa, P. ym.: Kuinka oikeudenmukaisuus voidaan huomioida ilmastopolitiikassa? Suomen ilmastopaneelin julkaisuja 2/2021, <https://ilmastopaneeli.fi/hae-julkaisuja/kuinka-oikeudenmukaisuus-voidaan-huomioida-ilmastopolitiikassa/>
- Kivimaa, P. ym.: Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuuden arviointi, Suomen ilmastopaneelin raportti 1/2023, <https://doi.org/10.31885/9789527457184>
- Kulovesi, K.: Dálkkádatrievdan ja sápmelaččaid rievttit, <https://saamelainenilmastoneuvosto.fi/dav/blogi-dav/dalkkadatrievdan-ja-sapmelaccaid-rievttit/>

